

Referentie 270625Internetconsultatie

Datum 27 juni 2025

Pagina 1 / 4

Onderwerp Reactie Hogeschool Saxion op internetconsultatie wet screening kennisveiligheid

Internetconsultatie Wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid

Reactie van Hogeschool Saxion, 27 juni 2025

Hogeschool Saxion heeft kennisgenomen van het voorstel van de wet Screening Kennisveiligheid en onderschrijft het belang van het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht. Naar aanleiding van het wetsvoorstel zijn er echter de nodige zorgen en vragen, die in onderstaande reactie worden benoemd. De nadruk ligt daarbij op de regeldruk die komt kijken bij zowel inrichting als uitvoering, de impact voor instroom van internationaal talent, de uitvoerbaarheid en het ontbreken van essentiële informatie op verschillende punten in het voorstel, zoals het beoordelingskader.

De voornaamste zorgen voor de instelling zijn gericht op de regeldruk die gemoeid gaat met het wetsvoorstel. Daarnaast is het wetsvoorstel op een aantal punten nog onvoldoende uitgewerkt, wat leidt tot een behoorlijk aantal vragen (die men voor een deel had kunnen voorkomen door pas over te gaan tot internetconsultatie na verdere uitwerking).

Met betrekking tot de hoog-risico onderdelen voor sensitieve kennis en technologie betreft dit het inventariseren van de risico's en dit proces periodiek herhalen. Inhoud van opleidingen kan immers wijzigen en nieuwe onderzoeksprojecten binnen lectoraten kunnen ook gevolgen hebben. Naast de inventarisatie zullen hoog-risico onderdelen zowel digitaal als fysiek afgescheiden moeten worden, wat ook de nodige kosten met zich mee kan brengen.

Het wetsvoorstel maakt het verleidelijk om bij twijfel onderdelen niet aan te wijzen als hoog-risico voor sensitieve kennis en technologie. Het feit dat hogescholen zelf deze inventarisatie doen, kan als gevolg hebben dat er verschillen tussen de hogescholen ontstaan, wat leidt tot een "concurrentiestrijd" tussen instellingen op domeinen. Daarnaast kunnen de kosten ook meewegen in het besluit en kunnen instellingen bij twijfel onderdelen niet aanwijzen als hoog-risico om kosten te besparen door de regeldruk te beperken. In het huidige wetsvoorstel ontbreekt het beoordelingskader. Hierdoor is niet vast te stellen of dit kader leidt tot een eenduidige beoordeling door instellingen. We gaan ervan uit dat wordt aangesloten op "de inventarisatie sensitieve technologieën" die OCW heeft uitgevoerd in 2023. Door instellingen zelf verantwoordelijk te maken voor de afbakening van hoog-risico onderdelen, zonder een eenduidig beoordelingskader, ontstaat eveneens het risico op rechtsongelijkheid (naast de genoemde ongewenste concurrentie tussen instellingen). De ene instelling zal strenger classificeren dan de andere, mede afhankelijk van interne risicohouding of kostenoverwegingen. Dit staat op gespannen voet met het gelijkheidsbeginsel (art. 1 Grondwet) en kan de rechtspositie van studenten en medewerkers aantasten.

Naast de investering die deze inventarisatie vraagt, moet het proces van de screening worden geborgd in het inschrijvingsproces van een studie en in het sollicitatieproces van nieuwe

medewerkers. Met betrekking tot nieuwe medewerkers geldt dit voor onderzoekers en ondersteuners in onderzoek en onderwijs. In paragraaf 3.1 staat: "De kennisinstelling is verplicht de screeningsplichtige op de hoogte te stellen van de screeningsplicht. Daarbij is het voornemen dat de kennisinstelling digitaal relevante informatie invult op het aanvraagformulier voor de screening en deze vervolgens digitaal doorzet naar de screeningsplichtige. De kennisinstelling zet daarmee de aanvraag voor het screeningsproces klaar voor de screeningsplichtige". Er wordt echter niet ingegaan op het systeem waarin dit proces moet plaatsvinden en of dit iets is dat vanuit de overheid wordt ingericht en beschikbaar wordt gesteld aan de instellingen. Zo niet, dan zal de instelling hier zelf een systeem voor moeten inrichten dat voldoet aan de eisen. Ook voor het contact met de kandidaat-studenten en sollicitanten zal men moeten kijken naar veilige wegen van communicatie. Gezien de kandidaat-studenten en sollicitanten pas na de screening een account kunnen krijgen, zal communicatie verlopen via privé-emailadressen. De vraag is of het sturen van informatie over de screening naar een privé-emailadres risico's met zich meebrengt. Verder vraagt de screening om een actueel overzicht binnen Saxion van wie al wel en nog niet is gescreend en wat het besluit is geweest, rekening houdend met bewaartermijnen en goede afscherming. Kan en mag een screeningsbesluit worden opgeslagen in het personeelsdossier van de medewerker? In het huidige wetsvoorstel wordt onvoldoende duidelijkheid gegeven over de verwerking van screeningsbesluiten binnen personeelsdossiers (en studentdossiers). Het betreft mogelijk gegevens van strafrechtelijke aard of herkomstgegevens, die vallen onder artikel 9 en 10 AVG. Wij adviseren dat het ministerie centraal modelprotocol aanbiedt dat conform AVG richtlijnen is, inclusief bewaartermijnen, opslaglocatie en toegangsbeperking. Het is in elk geval zeker dat voor het proces van screening permanente menskracht nodig is vanuit de organisatie en een veilig systeem voor de proces. Het is niet duidelijk of voor de inrichting en uitvoering financiële middelen of ondersteuning beschikbaar worden gesteld.

Een ander belangrijk punt om te benoemen is de extra hindernis die de screening toevoegt aan het proces van aanmelding voor een studie of indiensttreding bij de instelling, met name bij internationale kandidaten. In het wetsvoorstel staat aangegeven dat het screeningsbesluit binnen vier weken na de aanvraag wordt genomen). Daarbij staat echter niet aangegeven waar deze termijn op is gebaseerd. Met name bij internationale kandidaat-studenten en sollicitanten is het de vraag of dit een realistische termijn is. In het voorstel staat vermeld dat indien nodig deze termijn kan worden verlengd met nogmaals vier weken. Uit ervaring weten we dat lange doorlooptijden binnen sollicitatieprocedures de kans verhogen dat kandidaten afhaken of een andere baan accepteren of dat studenten gaan kiezen voor een opleiding aan een andere instelling.

Met betrekking tot internationale kandidaat-studenten en sollicitanten gaat het voorstel niet in op de bereidheid van overheden (van buitenlandse studenten/sollicitanten) om mee te werken aan deze screening en de veelal sensitieve persoonlijke informatie te delen. In Artikel 18.1 staat: "Voor zover noodzakelijk voor de uitvoering van deze wet, verstrekken de volgende natuurlijke personen, rechtspersonen of bestuursorganen gegevens, waaronder persoonsgegevens, aan Onze Minister: (o.a.) de referenten van de screeningsplichtige". Binnen de EU zal dit naar verwachting geen problemen opleveren, maar buiten de EU levert dit wellicht de nodige weerstand op. Geredeneerd vanuit de aanleiding voor dit wetsvoorstel zelf: het feit dat statelijke actoren hoogwaardige kennis en technologie willen verkrijgen, is het ook maar de vraag in hoeverre informatie verstrekt door overheden als betrouwbaar kan worden beschouwd.

Voor indiensttreding bij de instelling geldt dat de screening pas plaatsvindt na de sollicitatieprocedure en selectie van de kandidaat. Het gekozen moment van screening brengt een extra risico met zich mee voor de instelling. Wanneer de geselecteerde kandidaat een negatief screeningsbesluit ontvangt, zal de hele procedure opnieuw moeten plaatsvinden, wat extra kosten met zich meebrengt alswel tot (grote) vertragingen kan leiden, met het risico dat de andere sollicitanten geen interesse meer hebben in de functie.

In het voorstel wordt niet aangegeven wat de gevolgen zijn voor het screeningsbesluit als er onvoldoende informatie wordt aangeleverd om te komen tot een gedegen besluit. Betekent dit dat het risico te hoog blijft en het besluit daarom negatief zal zijn? Ook dit kan met name bij internationale kandidaat-studenten en sollicitanten problematisch zijn, wanneer buitenlandse instellingen, referenten of overheden niet snel genoeg informatie aanleveren. Ondanks dat het voorstel probeert om stigmatisering te voorkomen, kan het hierdoor alsnog een negatieve uitwerking hebben voor internationale kandidaat-studenten en sollicitanten.

Artikel 4.1b stelt dat wanneer iemand voor dezelfde sensitieve technologie al een screeningsbesluit heeft ontvangen (bij een andere instelling) dat er dan geen bezwaar bestaat en de screeningsplicht vervalt. Het is echter onduidelijk of de screeningsplicht ook vervalt als iemand voor een andere sensitieve technologie al een screeningsbesluit heeft ontvangen dat er geen bezwaar is. Is het zaak om bij elke wijziging in het onderzoek, onderwijs of ondersteunende werk qua soort sensitieve technologie opnieuw te screenen?

In paragraaf 4.2 van de memorie van toelichting wordt aangegeven dat zittende studenten en onderzoekers zijn uitgezonderd omdat het alsnog screenen van deze groep op gespannen voet staat met de rechtszekerheid. Screening van nieuwe studenten vindt plaats nadat is voldaan aan de toelatingseisen, maar voordat een student wordt toegelaten tot de opleiding. Maar hoe werkt dit bij studenten die van studierichting veranderen of meewerken aan interdisciplinaire projecten? Is dit voortaan niet meer mogelijk, of moet in dit geval een tussentijdse screening plaatsvinden? Hoe wordt daarnaast omgegaan met studenten die een tussenjaar nemen en na periode van afwezigheid de studie weer hervatten? Of met (zittende) medewerkers die intern solliciteren op een functie op een hoog-risico onderdeel?

Daarnaast wordt in de memorie van toelichting in paragraaf 4.2 over screeningsplichtige personen gezegd dat dit eenieder betreft die als onderzoeker of student toegang wil krijgen tot een hoog-risico onderdeel van de kennisinstelling waar sensitieve technologie aanwezig is, ongeacht nationaliteit of verblijfsstatus. Hier worden ondersteuners (maar ook docenten, gastdocenten, stagiaires, etc.) niet genoemd.

Verder maakt de memorie van toelichting (p. 16–18) duidelijk dat de Minister het screeningsbesluit neemt. Maar instellingen hebben een aanmeld- en signaleringsplicht, moeten de aanvraag voorbereiden, communiceren met de kandidaat én afbakenen welke onderdelen vallen onder de wet. Voor sanctie-toetsing (art. 9 lid 2a) geldt dat de Minister toetst “op risico’s” m.b.t. sancties, maar instellingen moeten de risico's signaleren door de context aan te leveren. Daarmee voert de Minister formeel uit, maar de jurist van de instelling moet signaleren en zorgen voor correcte aanmelding. Dit vereist dus expertise binnen de instelling, zeker bij twijfelgevallen. Dient de instelling juristen te scholen dan wel aan te nemen met deze expertise? Worden scholingen hierover ingericht door de Minister om de juridische kwaliteit te waarborgen?

Ten slotte was het wellicht beter geweest om pas over te gaan tot internet consultatie na verdere uitwerking van het voorstel op verscheidene punten en vooral na het uitwerken van het beoordelingskader dat instellingen moeten hanteren. De uitvoerbaarheid van dit kader is op dit moment onbekend.